

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
ระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา

The Development of Instructional Model to Enhance Morality and Ethics of
Primary Students in Chachoengsao Province

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัญกร เอี่ยมพญา

อาจารย์ประจำสาขาวิชาพื้นฐานและการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ดร. นิวัตต์ น้อยมณี

ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the instructional model suitable for the development of morality and ethics of elementary school students in Chachoengsao province, 2) the synthetic forms of teaching and learning for the development of moralities and ethics of elementary school students in Chachoengsao province and 3) the effects of a form of teaching proper moralities and ethics development of elementary school students in Chachoengsao province. The samples of the process for exploration of ways to teach moralities and ethics were 346 teachers of primary education for all in Chachoengsao province. At the process of trial operation, they were 7 teachers of grade 6 who teach social studies, religion and culture. The research instruments were a questionnaire of teaching morality and ethics, a summary form of the group teaching, an evaluation form of the learning and teaching, an assessment of desirable characteristics of students, and a manual for teaching morality and ethics. Percentage, mean, standard deviation, and t-test were used to analyse the data.

The findings revealed as follows:

1) The instructional model to enhance morality and ethics of primary students in Chachoengsao, ranking by the mean scores from high to low, were integrated learning, demonstration learning group process and role play learning, respectively.

2) The mean scores of learning and teaching using 4 models before and after instruction were at a high level both the conditions of instruction and the instructional management.

3) These were the differences of using the development of instructional model to enhance morality and ethics and the comparison of the learning and teaching before and after teaching with the different level of statistical significance of .05.

Keywords : Model of instruction, Development of morality and ethics of primary students.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการสำรวจรูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ครูของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 346 คน ในขั้นตอนการทดลอง ได้แก่ ครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจการสอนคุณธรรมจริยธรรม แบบสรุปการสอนกลุ่ม แบบประเมินการจัดการเรียนการสอนของครู แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และคู่มือการใช้แบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูประถมศึกษาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 4 ลำดับแรก คือ การสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบสาธิต การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ และการสอนแบบใช้บทบาทสมมติ

2) การจัดการเรียนการสอนของครู โดยใช้ 4 รูปแบบ ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการสอนอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านสภาพการสอนและด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยหลังการสอนสูงขึ้นทั้ง 2 ด้าน

3) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครู ก่อนและหลังการสอน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ก่อนและหลังการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และในความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในแนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาทั้งการในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยกำหนดถึงการดำเนินการเพื่อจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, 2, 4, 9.)

จากสาระที่บัญญัติไว้ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้ “มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ดังนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก โดยกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1) รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่น ในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, 3-5, 11.)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดไว้ใน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, 28.) มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนนั้น ผกา สัตยธรรม (2556, 15.) กล่าวไว้ว่า กิจกรรมหรือการสอนแบบต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการสอนศีลธรรมจริยธรรม แต่ละเรื่องของการสอนมีวิธีการที่แตกต่างกันไป ครูอาจารย์ผู้สอนควรเลือกแบบให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่ได้จัดไว้ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ เกิดความสนุกสนานในการเรียน และมีความสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมในชีวิตประจำวัน ซึ่ง อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553, 11-12.) กล่าวถึงปัญหาของการจัดการศึกษายุคปัจจุบันไว้ว่า เมื่อปลายทางของการศึกษา ควรบรรลุถึงที่อุบิสัยอันดีงามของผู้ได้รับการศึกษา แต่คุณภาพความเป็นมนุษย์ของผู้คนกลับห่างไกลคำว่า คุณธรรม ความดี เข้าไปทุกที เมื่อมองเข้าไปในวงการการศึกษาซึ่งควรเป็นแหล่งบ่มเพาะความดีงามให้แก่เด็กๆ เรากลับพบว่า มีระบบการแข่งขันต่างๆ แทรกตัวอยู่ในนั้นมากเสียจนน่าตกใจ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายว่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, 5.) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น หากมีการศึกษาและบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยการเลือกหากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของผู้สอนโดยทั่วไปมา บูรณาการเพื่อพัฒนาแบบการเรียนการสอน เพราะจากผลการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมพบว่า มีปัจจัยหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง มีได้มีเพียงปัจจัยด้านการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการ

บริหารจัดการของสถานศึกษา ที่มีบทบาทค่อนข้างมาก รวมถึงปัจจัยภายนอกสถานศึกษา ที่ต้องมีส่วนเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม (นลินี ทวีสิน, 2549, (3).)

ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมมีความรุนแรงขึ้นอย่างมาก มีการกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 กล่าวถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคมไว้ว่า (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, 9, 5.) สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัย ที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจ เรื่องเดียวกัน โดยที่วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน ขณะเดียวกันสังคมไทยที่เผชิญกับความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม

จากความสำคัญและความจำเป็นที่รัฐบาลต้องการ ให้มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนไทยในปัจจุบัน เพื่อการเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิต ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นผู้ที่สามารถสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณภาพ ทุกคนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นสังคมแห่งคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งความต้องการดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยกระบวนการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะสร้างให้นักเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและจำเป็นยิ่งที่จะศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามสภาพปัจจุบัน
2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียน การสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา

สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรามีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการสอนคุณธรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา กำหนดขึ้นจาก 2 หัวข้อในนี้ ได้แก่

1.1 การจัดการเรียนการสอนของครู ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพการสอน และ ด้านการจัดการสอน

1.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ รักชาติศาสน์กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักชาติความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ โดยยึดตามจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2. ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสำรวจแบบวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรม

ประชากร ได้แก่ ครูของสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 3,457 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูของสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2558 ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, 608.) ได้กลุ่มตัวอย่าง 346 คน โดยแบ่งตามสัดส่วนของประชากรตามสังกัดของโรงเรียน

2.2 ขั้นการดำเนินการทดลองสอน

ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) ครู ประชากร ได้แก่ ครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 332 คน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวข้อ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2558

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวข้อ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 7 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 2 คน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 2 คน องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 และ 2 จำนวน 1 คน

2) นักเรียน ประชากร ได้แก่ นักเรียน ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 7,964 คน ที่เรียนวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวข้อ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวข้อ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 280 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 2 แห่ง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 2 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 แห่ง และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 1 แห่ง และเขต 2 จำนวน 1 แห่ง

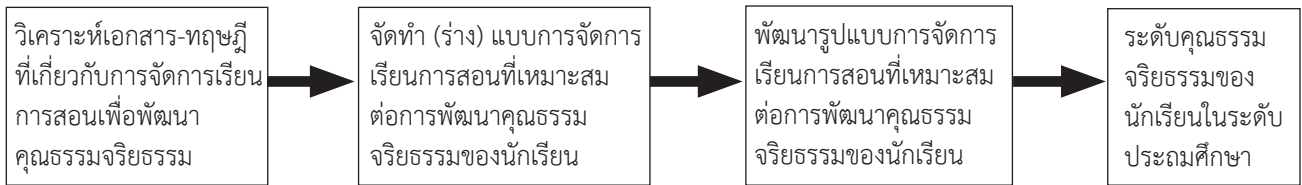
3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมในระดับประถมศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่ครูในระดับประถมศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดดังแสดงใน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนการวิจัย และพัฒนา 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นการสำรวจรูปแบบวิธีการ สอนคุณธรรมจริยธรรม ประชากรได้แก่ครูของสถานศึกษาทุก สังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทราในปีการศึกษา 2558 จำนวน 3,457 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน ขั้นการดำเนินการทดลองสอน ประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอน ได้แก่ ครูที่สอนในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 332 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 7 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง นักเรียน ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถม ศึกษาศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จากสถานศึกษาทุก สังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา 7,964 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 280 คน ได้จากการเลือก แบบ เจาะจง จากสถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจรูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม

2.2 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม

จริยธรรม

2.3 แบบสรุปการสนทนากลุ่มรูปแบบการจัดการเรียน การสอนคุณธรรมจริยธรรม

2.4 แบบประเมินการจัดการเรียนการสอนของครู

2.5 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของ

นักเรียน

2.6 คู่มือการใช้รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยได้จัดการอบรมครูประถมศึกษาในจังหวัด ฉะเชิงเทรา 7 โรงเรียน ได้แก่

1) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 คือ โรงเรียนท่าข้ามตั้งตรงจิต 10 และโรงเรียนวัดดอนทอง

2) สถานศึกษาเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 คือ โรงเรียนศรีวิทยา

3) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 คือ โรงเรียนวัดท่าเกวียน

4) สถานศึกษาเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 คือ โรงเรียนศรีวรการ แปลงยาว

5) สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ โรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธยาคาร)

6) สถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา คือ โรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

เพื่อทำความเข้าใจถึงขั้นตอน วิธีการ ระยะเวลาดำเนินการ ในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือในการ วัดและประเมินผล โดยกำหนดให้ครูผู้สอนดำเนินการตามข้อตกลง ที่กำหนดไว้ แล้วนัดหมายเพื่อรับข้อมูลกลับมา

3.2 ผู้วิจัยเดินทางไปรับข้อมูลด้วยตนเอง ในกรณีที่ยัง ไม่ได้รับผู้วิจัยกำหนดขอรับในสัปดาห์ถัดไป

3.3 นำแบบประเมินที่รับมาตรวจสอบความครบถ้วน และความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการใช้รูปแบบการ จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ระดับผลการจัดการเรียนการสอน ของครู และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน วิเคราะห์โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียน การสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ระดับประถมศึกษา วิเคราะห์โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการสอน โดยใช้การหาค่าที (t-test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ดังแสดงในตารางที่ 1-6 ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูประถมศึกษาตามสภาพปัจจุบัน

แบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น (n = 295)			
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ	4.11	.66	มาก	4
2. การสอนแบบสาธิต	4.14	.82	มาก	2
3. การสอนแบบบูรณาการ	4.24	.68	มาก	1
4. การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์	4.13	.71	มาก	3
เฉลี่ยรวม	4.16	.75	มาก	

จากตารางที่ 1 รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามสภาพปัจจุบัน พบว่า มีวิธีการสอน 4 รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัด

ฉะเชิงเทรา ทุกแบบอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ 1) การสอนแบบบูรณาการ (\bar{x} =4.24) 2) การสอนแบบสาธิต (\bar{x} =4.14) 3) การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (\bar{x} =4.13) และ 4) การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ (\bar{x} =4.11)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการเรียนการสอนของครู ในภาพรวมและรายด้าน

การจัดการเรียนการสอนของครู	ก่อนการสอน (n = 242)				หลังการสอน (n = 242)			
	\bar{x}	S.D.	ระดับการสอน	ลำดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับการสอน	ลำดับ
1. ด้านสภาพการสอน	3.52	.74	มาก	2	4.29	.41	มาก	2
2. ด้านการจัดการสอน	3.64	.71	มาก	1	4.34	.35	มาก	1
รวม	3.58	.71	มาก		4.31	.35	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ก่อนการสอนและหลังการสอน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนการสอนอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.58) และหลังการอบรม อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.31) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ทั้งในก่อนการสอนและหลังการสอนพบว่า ก่อน

การสอน ด้านการจัดการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก (\bar{x} = 3.64) ด้านสภาพการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.52) ส่วนหลังการสอน ด้านการจัดการสอนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.34) ด้านสภาพการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.29)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครู ก่อนและหลังการสอน ในภาพรวม

สภาพการสอนของครู	\bar{x}	S.D.	n	t
1. ก่อนการสอน	3.57	.70	242	14.71*
2. หลังการสอน	4.31	.35	242	

*<.05

ตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครู ก่อนและหลังการสอนในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครู ก่อนและหลังการสอน ในภาพรวมและรายด้าน

การจัดการเรียนการสอนของครู	ก่อนการสอน			หลังการสอน			t
	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	
1. ด้านสภาพการสอน	3.52	.74	242	4.28	.40	242	13.57*
2. ด้านการจัดการสอน	3.63	.71	242	4.33	.35	242	15.38*
รวม	3.57	.70	242	4.31	.35	242	14.71*

*<.05

ตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครู ก่อนและหลังการสอน ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ก่อนและหลังการสอน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	\bar{X}	S.D.	n	t
1. ก่อนการสอน	3.47	.73	242	17.30*
2. หลังการสอน	4.27	.45	242	

*<.05

ตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ก่อนและหลังการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ก่อนและหลังการสอน ในภาพรวมและรายด้าน

คุณธรรมของนักเรียน	ก่อนการสอน			หลังการสอน			t
	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	
1. ด้านรักชาติศาสน์กษัตริย์	3.63	.79	242	4.38	.48	242	15.70*
2. ซื่อสัตย์สุจริต	3.43	.81	242	4.28	.50	242	15.48*
3. มีวินัย	3.47	.78	242	4.25	.55	242	14.13*
4. ใฝ่เรียนรู้	3.43	.75	242	4.19	.56	242	15.08*
5. อยู่อย่างพอเพียง	3.50	.80	242	4.27	.50	242	14.62*
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	3.45	.83	242	4.25	.57	242	14.91*
7. รักษาความเป็นไทย	3.42	.82	242	4.20	.55	242	15.27*
8. มีจิตสาธารณะ	3.50	.80	242	4.35	.47	242	15.82*
โดยภาพรวม	3.48	.74	242	4.27	.45	242	17.30*

*<.05

ตารางที่ 6 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ก่อนและหลังการสอน ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมของครูประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีวิธีการสอน 4 รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย มากไปหาน้อย คือ 1) การสอนแบบบูรณาการ 2) การสอนแบบสาธิต 3) การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ และ 4) การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ

2. ผลการใช้รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ค่าเฉลี่ยการจัด การเรียนการสอนของครูก่อนและหลังการสอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการสอนคุณธรรม พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามสภาพปัจจุบัน พบว่า มีวิธีการสอน 4 รูปแบบในการจัดการเรียน การสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ 1) การสอนแบบบูรณาการ 2) การสอนแบบสาธิต 3) การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ และ 4) การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ อภิปรายผลการวิจัยโดยแยกแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1.1 แบบบูรณาการ เป็นรูปแบบการสอนที่ครูเห็นว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของธัญพร ทวีชัย (2558, ออนไลน์.) ทำการวิจัย ผลการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้ขั้นตอนแบบบูรณาการกระบวนการกลุ่มของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนปิ่นสร้อยแยมวิทยาลัย พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีทักษะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับที่สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของวารุณี ศรีมาตย์ และคงศักดิ์ ธาตุทอง (2549, 8.) ซึ่งวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลคุ้มหนองคู สำนักการศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และสอดคล้องกับการวิจัยของสุพจน์ แก้วบุตตี (2551, 4-5.) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบวิชาพลศึกษา หัวข้อเรื่องโภชนาการสำหรับการออกกำลังกายและการควบคุมน้ำหนัก พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ ผลการเรียนรู้ ผู้เรียนได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ การเรียนในระดับดีขึ้นไปร้อยละ 94.87 ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนเป็นอย่างดี มีการส่งงานครบทุกคน มีความตั้งใจค้นคว้าสรุปด้วยตนเอง เป็นรูปแบบเฉพาะตัว ไม่ลอกงานของคนอื่น ส่งงานครบตามกำหนด และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพอเจตต์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ (2552, 127.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าสถิติสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความ มีระเบียบวินัย นักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่าสถิติสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 การสอนแบบสาธิต เป็นรูปแบบการสอน ที่ครูเห็นว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ 2 สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับปริญญาโทของสุนทรินทร์ ขุนแก้ว (2555, 38.) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบสาธิต เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาศิลปะสำหรับครูปฐมวัย พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสาธิต ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ร้อยละ 21.2 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสาธิตได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 34.2 และความเข้าใจในเนื้อหาและการส่งเสริม และกระตุ้น ให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.51 รองลงมา คือ การสาธิตขั้นตอน มีค่าเฉลี่ย 4.50 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยรูปแบบการพัฒนาจึงต้องเน้นความเป็นรูปธรรม ซึ่งกิจกรรมบางส่วนอาจเป็นเรื่องใหม่สำหรับเด็ก ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จัดให้มีการสาธิต เพื่อให้เด็กได้เห็น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจจดจำ และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังที่ทีศนา แซมมณี (2555, 331.) กล่าวว่า การสอนแบบสาธิตมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาเพราะเป็นวัยที่นักเรียนมีความเชื่อมั่นและยอมรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

และยึดถือครูเป็นต้นแบบ ดังการศึกษาของ กาญจนา สุดประเสริฐ (2558, 166.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณสมบัติส่วนบุคคล อิทธิพลทางสังคม และความซื่อสัตย์ที่มีผลต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเครือเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร พบว่านักเรียนได้รับอิทธิพลทางสังคมจากผู้ปกครอง ครู และเพื่อนอยู่ในระดับมาก ดังนั้น หากครูได้แสดงพฤติกรรมหรือมีการสาธิตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ ย่อมทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบสาธิตสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้

1.3 การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นรูปแบบ การสอนที่ครูเห็นว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ 3 สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของวิไลวรรณ สาลาสูตา และคณะ (2552, 49.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในแบบของการจัดกิจกรรมสามารถแก้ไขปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ โดยใช้กิจกรรมค่ายพุทธบุตร การสวดมนต์ไหว้พระ การบริหารจัดการ โดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของฐิติวี แก้วพรสวรรค์ และคณะ (2555, 423.) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการทำกิจกรรมกลุ่มแนวพุทธต่อการพัฒนาความคิดเห็นทางคุณธรรมด้านกัลยาณมิตร ของวัยรุ่น พบว่า คะแนนความคิดเห็นทางจริยธรรม ด้านกัลยาณมิตรของนักเรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีคะแนนด้านกัลยาณมิตร เมื่อเวลา ผ่านไป โดยไม่ได้ทำกิจกรรม ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มทางพุทธศาสนาเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนมีคะแนนคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผลของกิจกรรมกลุ่มต่อการพัฒนาความคิดเห็นทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของวัยรุ่น และความคิดเห็นทางจริยธรรมด้านความมีวินัยสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .03 และ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของไพศาล มั่นอก และไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2557, 112-113.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนพิเศษชัยชาญวิทยาคม พบว่า กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตประจำวัน โดยใช้ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมหน้าเสาธงตอนเช้า และกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในวันศุกร์สุดสัปดาห์ ในการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรม และยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่ นักเรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในทางดีขึ้น

1.4 การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ เป็นรูปแบบการสอนที่ครูเห็นว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ 4 สอดคล้องกับผลการศึกษาของปัญญาพร อะโนดาช (2547, 50.) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถม ปีที่ 5 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตารามอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า 1) นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของอายุพร สาชาติ (2548, 74.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติพบว่า 1) การจัดกิจกรรม การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้เด็กปฐมวัย มีการพัฒนาพฤติกรรมในการแก้ปัญหา เด็กสามารถเห็นได้ในชีวิตประจำวันและเด็กชอบเล่นในมุมบทบาทสมมติ 2) ในการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหาของตนเอง การแก้ปัญหาตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จากการทดลองพบว่า เด็กมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น สูงกว่าทุกๆ ด้าน และสอดคล้องกับการศึกษาของเกษสุตา ปงลังกา (2550, 38-39.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษา การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) ความสามารถด้านการพูดของนักเรียน หลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .01 2) ระหว่างการทดลองความสามารถด้านการพูดของนักเรียนพัฒนาขึ้นโดยลำดับ จากความสามารถในระดับปานกลางในช่วงต้น และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อสิ้นสุด การทดลอง นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของเนาวรัตน์ สุวรรณภักดี (2547, 60-61.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้บทบาทสมมติกับวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของวัยรุ่นชายในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน บ้านอุเบกขา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้บทบาทสมมติกับวัยรุ่น ที่ได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดย

ใช้บทบาทสมมติ จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยวิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) วัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เมื่อได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยใช้บทบาทสมมติ จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และได้รับการฝึกโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของรอสส์คอน์ อยู่เย็น (2557, หน้า 784) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ที่มีต่อความเชื่อมั่น ในตนเองของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า 1) ความเชื่อมั่น ในตนเองของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านความกล้าแสดงออก ความรับผิดชอบ และการปรับตัว เข้ากับผู้อื่น หลังจากจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการแสดงบทบาทสมมติสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความเชื่อมั่นในตนเอง โดยรวมของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการแสดงบทบาทสมมติ

2. จากการศึกษารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนการสอนของครูก่อนและหลังการสอนโดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของกนิษฐา คุณมี และคณะ (2557, 5.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทาง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาครูผู้สอนสังกัดโรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติและควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ครูผู้สอนมีการดำเนินการพัฒนาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของกาญจนา สุดประเสริฐ (2558, 160.) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องคุณสมบัติส่วนบุคคล อิทธิพลทางสังคม และความซื่อสัตย์ที่มีผลต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในเครือเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร พบว่า นักเรียนได้รับอิทธิพลทางสังคมจากผู้ปกครอง ครู และเพื่อน อยู่ในระดับมาก โดยได้รับอิทธิพลจากครูมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไชยพร เรืองแท้ (2556, 78.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า บทบาทของสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวม ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของพระสมุห์อนันต์ อานนโท (รูปจินดา) (2554, 78.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง สมุทรปราการ พบว่า โดยรวม และรายด้านคุณธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของ

สุทธิวรรณ ต้นตริจนาวงศ์ และศศิภาณูจน์ ทวีสุวรรณ (2552, 159, 172.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชน และข้าราชการภาครัฐ พบว่า การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน ผู้บริหาร ครู โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก สำหรับนักเรียน พบว่า ลักษณะคุณธรรมของนักเรียน ก่อนการพัฒนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง หลังการพัฒนา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาไชยฤทธิ์ ชยานนโท (งามแสง) และพงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2557, 55-56.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ในสถานศึกษาของสงฆ์ ตามโครงการ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง และด้านบูรณาการกับชีวิตทั้งใน และนอกโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับการวิจัยของสุธิพงษ์ สังข์ชัย (2551, บทคัดย่อ.) ที่พบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการอบรมสั่งสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์สกุล จันแสน และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2558, 1348-1349.) ที่ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของสุระ อ่อนแพง (2556, 262.) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน พบว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ประกอบด้วย การบูรณาการ ในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม และการจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิต ในชุมชน ส่วนผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความเป็นไปได้ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของกัญญา เอี่ยมพญา และนิวัตต์ น้อยมณี (2557, 26.) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตวิญญาณครูของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยกำหนดกรอบจิตวิญญาณครู

3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านความรู้และด้านคุณธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าด้านคุณธรรมมีความสำคัญในระดับมากที่สุด โดยมีความสำคัญเป็นอันดับแรก

3. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการสอนคุณธรรม พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของกิตติพงษ์ นัตประไพโร (2554, 24.) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐศาสตร์ พบว่า การเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้น ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองเป็นที่น่าสนใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของจำเนียร กิ่งแก้ว และคณะ (2556, 1488.) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อความสามารถในการคิด แบบมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทาง พุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าข่า จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความสามารถทางการคิดอย่างมี วิจารณญาณหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบ อริยสัจสี่ สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังการเรียน สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุด หมายของการจัดการศึกษา ดังที่พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2557, 6.) กล่าวไว้ว่า จุดหมาย : คนดี มีปัญญา มีความสุข มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ในการ ศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงทำให้ครูทุกคน ต้องศึกษาทำความเข้าใจ และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียน การสอนของตน เพื่อให้ บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษา ด้านสภาพการสอนของครูหลังการ สอน พบว่า เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ข้อท้าย ได้แก่ นักเรียนได้เสนอ กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนของครูทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย และนักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่ครูสอนเป็นอย่างดี ดังนั้นครูจะต้อง ดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียน ได้รับการพัฒนาตามความต้องการ มากขึ้น

1.2 ด้านการจัดการสอนหลังการสอน พบว่า เรื่องที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ นักเรียนมีความประหยัด นักเรียนมี

ความตั้งใจในการเรียน และการทำให้นักเรียนละเอียดเกรงกลัวต่อ การกระทำผิด ดังนั้น ครูจะต้องจัดทหกิจกรร การจัดการเรียนการ สอนเพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า ของการกระทำ หรือเกิดความคิด ความเชื่อและเห็นคุณค่า ของการกระทำ เพื่อสร้างคุณลักษณะทั้ง 3 ข้อดังกล่าว

1.3 จากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนในภาพรวม หลังการสอน 3 ข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย และมีวินัยกับมุ่งมั่นในการทำงาน ดังนั้น ครูจะต้องจัดสภาพด้านการสอน และด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ในประเด็นดัง กล่าวดียิ่งขึ้น

1.4 เมื่อพิจารณาด้านใฝ่เรียนรู้ พบว่า 3 ข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำที่สุด คือ รักการอ่านหนังสือ ขยันหาความรู้เพิ่มเติม และสนใจ หาความรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ครูจึงต้องดำเนินการเพื่อแก้ ปัญหาดังกล่าวโดยด่วน เพื่อให้นักเรียนเป็น ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ เพราะเป็น พื้นฐานที่สำคัญของการศึกษา

1.5 ผลการศึกษา พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ ผู้เรียนเปรียบเทียบก่อนและหลังการสอน ทั้งโดยรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทุกประเด็น โดย หลังการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ดังนั้นครูจึงควรปรับเปลี่ยนวิธีการ จัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบการสอนทั้ง 4 แบบ คือ แบบ บูรณาการ แบบสาธิต แบบกลุ่มสัมพันธ์ และแบบบทบาทสมมุติ เพราะสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ อย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อใช้ กระบวนการสังเกต ติดตาม สัมภาษณ์ ทั้งครู นักเรียน และผู้ปกครอง กับกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาคุณด้านลักษณะ อันพึงประสงค์

2.2 ควรทำการศึกษาแบบต่อเนื่องกับกลุ่มตัวอย่างเดิม เพื่อเฝ้าดูคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของแต่ละบุคคล

2.3 ควรศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา คุณมี สิริมา บูรณกุล และธเกียรติกมล ทองงอก. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสังกัด องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาครูผู้สอน สังกัด โรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี. **วิจัยลงวารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 6 ณ มหาวิทยาลัย**

- ราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม. วันที่ 30-31 พฤษภาคม 2558.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญญา เอี่ยมพญา และนิวัตต์ น้อยมณี. (2557). **การพัฒนาจิตวิญญาณครูของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1**. รายงานการวิจัย.
- กาญจนา สุตประเสริฐ. (2558). คุณสมบัติส่วนบุคคล อิทธิพลทางสังคม และความซื่อสัตย์ที่มีผลต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเครือเซนต์ปอล เดอชาร์ตร. **วารสารปัญญาวิวัฒน์**. 7(1), มกราคม – เมษายน 2558, หน้า 160-172.
- กิตติพงษ์ นิตประไพพร. (2554). **การพัฒนาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐศาสตร์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม**. รายงานผลการเรียนรู้.
- เกตุสุดา ปงลังกา. (2550). **การศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. ปรินญาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำเนียร กิ่งแก้ว สิริวรรณ ศรีพหล และอมรา รอดดารา. (2556). ผลของการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าช้า จังหวัดอุบลราชธานี. **Graduate Research Conference**, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ไชยพร เรืองแท้. (2556). **บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฐิติวิ แก้วพรสวรรค์ สิริรัตดา ปัญญาภาส และฉัตรพร ตั้งจิตติพร. (2555). ประสิทธิภาพการทำกิจกรรมกลุ่มแนวพุทธต่อการพัฒนาความคิดเห็นทางคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรของวัยรุ่น. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย**. 57(4), หน้า 413-426.
- ทีศนา เขมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญพร ทวีชัย. (2558). **ผลการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้นิทานต้นแบบบูรณาการกระบวนการกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนปรีณสรอยแยลส์วิทยาลัย**. วิจัยในชั้นเรียนของ The Prince Royal's College. [Online]. Available: <http://www.prc.ac.th/Academic/Teacher>.
- นลินี ทวีสิน. (2549). **รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม**. รายงานวิจัย. สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟดี).
- เนาวรัตน์ สุวรรณภักดี. (2547). **การเปรียบเทียบผลการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้บทบาทสมมติกับวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของวัยรุ่นชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน บ้านอุเบกขา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร**. ปรินญาการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัจจุพร อะโนดาช. (2547). **การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก**. ปรินญาการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผกา สัตยธรรม. (2556). **การสอนจริยธรรมสำหรับเยาวชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาไชยฤทธิ์ ชยานนโท (งามแสง) และพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2557). **การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาของพระสงฆ์ตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุบลราชธานี**. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์**, 9(1), มกราคม-มิถุนายน 2557. หน้า 51-58.
- พระสมุห์อนันต์ อานนโท (ธูปจินดา). (2554). **การศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์. ปรินญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พอเจตต์ ธรรมศิริขวัญ ปริญญา ทองสอน และประชา อีนิ่ง. (2552). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2. **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**, 5(1-2). หน้า 117-129.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข. (2557). **สอนเขียนแผนบูรณาการบนฐานเด็กเป็นสำคัญ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ฉบับปรับปรุง. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2553). **การสอนคิดด้วยโครงงาน : การเรียนการสอนแบบบูรณาการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล มั่นอก และไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม. **สุทธิปริทัศน์**. 28(88). ตุลาคม-ธันวาคม 2557. หน้า 99-117.
- รสรินทร์ ขุนแก้ว. (2555). **ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสาคิตเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาศิลปะสำหรับครูปฐมวัย**. วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- รสสุคนธ์ อยู่เย็น. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal**. 7(2) ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, พฤษภาคม-สิงหาคม 2557, หน้า 779-787.
- วารุณี ศรีมาตย์ และคงศักดิ์ ธาตุทอง. (2549). ผลการจัดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แบบสอดแทรก (Infusion Instruction) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลคุ้มหนองคู สำนักการศึกษาเทศบาลขอนแก่น. **บทความวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, หน้า 1-9.
- วิไลวรรณ สาลาสุตา และคณะ. (2552). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ; ว.มรม**. 3(3), กันยายน - ธันวาคม 2552, หน้า 45-52.
- ศักดิ์สกุล จันแสน และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2558). แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15**. หน้า 1341-1352.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). **กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุทธิพงศ์ สังข์ชัย. (2551). **บทบาทของครูในการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2**. สารนิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ. (2552). **รายงานการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ**. รายงานการวิจัยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุพจน์ แก้วบุตตี. (2551). **ผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ วิชาพลศึกษา หัวข้อเรื่อง โภชนาการสำหรับการออกกำลังกายและการควบคุมน้ำหนัก**. **บทความวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น**. หน้า 1-12.
- สุระ อ่อนแพง ปัญญา สังขวดี วิทยา จันทรศิลา และสำราญ มีแจ้ง. (2556). **รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร 15(พิเศษ)**, หน้า 258-265.
- อายุพร สาชาติ. (2548). **พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ**. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). **Educational and Psychological Measurement**. New York : McGraw-Hill
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). **คุณธรรมนำความรู้**. (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : พรีเมียด.